

Nr 24.

Av herr **Nerman**, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § giftermålsbalken m. m.

Giftermålsbalkens 2 kap. 9 § stadgar:

Äktenskap må ej slutas mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led.

Detta förbud, från vilket dispens ej kan erhållas och som stöddes av strafflagstiftningen, är enligt Stjernstedts Våra äktenskapslagar en av de många ganska meningslösa gamla bestämmelser, som dröjt sig kvar från den katolska inställningen till äktenskapet. Förbudet att äkta avlidens makas respektive makes dotter (eller moder) respektive son (eller fader) från ett tidigare gifte torde förefalla en nutida människa orimligt, där ej barn förefinnas från det egna tidigare gifte; till dessa måste hänsyn tas. Men eljest äro ju parterna på intet sätt förbundna genom blodsband. En man, som har blivit änking, är inte närmare släkt med sin avlidna makas dotter eller moder i hennes förra äktenskap än med hennes syster, och att äkta svägerska är sedan sekler fullt tillåtet och inte alldeles ovanligt. Gifte med syskonbarn kan också av Konungen medges, och för giftermål mellan kusiner finnes intet förbud, ehuru där blodsband, och rätt nära sådana, förefinnas.

Vad den nordiska lagstiftningen i här berörda fall beträffar ha Norge och Finland avskaffat det absoluta förbudet, Danmark är i färd med att avskaffa det, Island och Sverige ha det kvar. Norges storting beslöt den 21 juni 1937 följande nyformulering av äktenskapslagens § 18:

Ekteskap må ikke inngåes mellem personer av hvilke den ene har vært gift med den annens slektning i rett opp- eller nedstigende linje. Når særlige grunder taler for det, kan Kongen gi tillatelse til at ekteskap inngåes uten hinder av denne bestemmelse, dog bare såfremt det tidligere ekteskap er oppløst ved døden og det i dette ekteskap ikke var fellesbarn.

Beslutet fick laga kraft den 25 juni 1937.

Den 23 mars 1944 utfärdades följande nyformulering av den *finska* äktenskapslagen (1944: 212):

10 §. De, som i rätt upp- och nedstigande led äro i släktskap med varandra eller syskon eller av vilka den ena är den andras broders eller systers avkomling, må ej ingå äktenskap med varandra.

Mellan personer, av vilka den ena varit gift med den andras släkting i rätt upp- eller nedstigande led, vare äktenskap jämväl förbjudet, därest icke republikens president, ifall sagda släkting avlidit och barn från det tidigare äktenskapet icke finnas i livet, på grund av synnerligen vägande skäl beviljar tillstånd härtill.

I Danmark har justitieministern den 13 december 1946 ingivit en kungl. proposition med förslag till följande nyformulering av § 13 stycket 1 i 1922 års äktenskapslag:

Aegteskab maa ikke indgaas mellem Personer, af hvilke den ene har været gift med den andens Slægtning i ret op- eller nedstigende Linie, dog at Undtagelse herfra kan gøres ved kongelig Bevilling, naar det tidligere Aegteskab er opløst ved Døden, og naar ganske særlige Grunde taler for Bevilningens Meddelelse. Er der Fællesbørn i det tidligere Aegteskab, kan Bevillingen kun meddeles, saafremt Hensynet till disse Børn ikke taler derimod.

Förhållandena torde gestalta sig på i huvudsak samma sätt, när ett äktenskap har upplösts genom skilsmässa och genom döden. När det dömts till äktenskapsskillnad mellan ett par makar, har bandet mellan dem definitivt brutits, och det synes därför tillhöra en gången tids betraktelsesätt att upprätthålla ett absolut förbud mot äktenskap mellan en frånskild make och den andra makens släktingar i upp- och nedstigande led. Finnas gemensamma barn i det första äktenskapet, synas dock starka skäl tala emot att äktenskap får ingås, oavsett om det första äktenskapet har upplösts genom skilsmässa eller genom döden. Även i andra fall kunna omständigheterna vara sådana, att ett äktenskap ej bör komma till stånd mellan personer, av vilka den ena har varit gift med den andras släkting i rätt upp- eller nedstigande led. Det bör därför tillkomma Kungl. Maj:t att pröva om förutsättningarna för ett äktenskap äro för handen.

Stadgandet i 2 kap. 9 § giftermålsbalken har sitt komplement i 18 kap. 2 § första stycket strafflagen, där det stadgas:

Övas otukt mellan dem, av vilka den ene är eller varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse. Var äktenskapet upplöst, må till böter dömas.

Enligt detta stadgande straffas sålunda bland annat en man, om han har könsumgänge med sin sons frånskilda hustru eller sin döde sons änka. Att emellertid ett straff i sådant fall icke har något stöd i det allmänna rättsmedvetandet här i landet, ligger i öppen dag, och det torde snarare kunna sägas, att det strider mot rättskänslan att döma kontrahenterna till straff. Ett mål av denna art förekom nyligen vid en häradsrätt i södra Sverige och väckte uppmärksamhet, eftersom varken kontrahenterna eller folket i bygden förstått att något brottsligt förekommit. Ehuru kontrahenterna i detta fall sade sig ämna ingå äktenskap med varandra, måste urbota straff ådömas, då det endast dömts till hemskillnad i det tidigare äktenskapet.

Gällande bestämmelser i 2 kap. 9 § giftermålsbalken och 18 kap. 2 § strafflagen synas vara alltför föråldrade för att längre böra oförändrade kvarstå i svensk lag. Utan någon som helst nytta för samhället kunna de förorsaka människor avsevärt lidande. Enligt min mening bör därför en lagändring utan uppskov äga rum.

Mot en sådan omedelbar lagändring kan måhända beträffande giftermålsbalken anföras, att denna tillkommit efter nordiskt samarbete och ej bör ändras utan samråd med övriga nordiska länder. Den varmaste anslutning till

internordiskt samarbete får dock icke hindra detaljändringar som den ifrågasvarande i ett särskilt land, detta så mycket mindre som motsvarande ändringar, såsom nyss anförts, redan ha vidtagits i Norge, Finland och Danmark utan att vederligt ha föregåtts av något internordiskt samråd.

Mot en ändring av 18 kap. 2 § strafflagen kan kanske invändas, att straffrättskommittén har erhållit i uppdrag att verkställa en översyn av bland annat 18 kap. strafflagen. Det torde emellertid dröja åtskillig tid innan kommitténs förslag i ämnet kan prövas av riksdagen, och behovet av en lagändring på ifrågasvarande område torde kunna anses alltför trängande för att kunna anstå till dess.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen, med de jämkningar vederbörande utskott kan finna erforderliga, måtte för sin del anta följande förslag till

1) Lag

om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 9 § giftermålsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Äktenskap må ej slutas mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led, med mindre Konungen finner skäligen tillåta äktenskapet. Finnas i det tidigare äktenskapet gemensamma barn, kan tillstånd blott meddelas, om hänsyn till dessa barn ej tala däremot.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1947.

2) Lag

om ändrad lydelse av 18 kap. 2 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 18 kap. 2 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Övas otukt mellan dem, av vilka den ene är gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Styvfader eller — — — sex år.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1947.

Stockholm den 16 januari 1947.

Ture Nerman.
